

Temanotat

**Tadsjikistan: Det islamske
renessansepartiet i Tadsjikistan
(IRPT)**

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

The Islamic Renaissance Party of Tajikistan (IRPT) was formed in 1990. By the end of 1991, the Soviet Union was dissolved and Tajikistan became an independent state. Civil war (1992-1997) soon broke out. With the General Peace Accord from 1997, the opposition, which IRPT was a part of, was promised 30 percent of the seats in governing bodies at different levels. IRPT became the only Islamic party in Central Asia that was legalized and integrated into political life. To a certain extent, this gave the impression that Tajikistan was a democratic country. But soon, the regime of President Emomali Rahmon began to put pressure on IRPT, a pressure that was increasingly stepped up. By 2015, the party was banned and declared a terrorist organization. By 2016, the entire political leadership, except for leader Muhiddin Kabiri who was in exile, was sentenced to long prison sentences, in what was called politically motivated trials by human rights organizations.

IRPT was a moderate Islamic party. In all parliamentary elections, the party got two mandates, until the elections in March 2015, when they got none. Notably, no election in Tajikistan has been free and fair. IRPT had been the main opposition party in the country. Banning the party indicated that the regime was no longer in need of an opposition party.

SAMMENDRAG

Det islamske renessansepartiet i Tadsjikistan (IRPT) ble dannet i 1990. Mot slutten av 1991 ble Sovjetunionen oppløst, og Tadsjikistan ble en egen stat. Snart brøt det ut borgerkrig (1992-1997). Med fredsavtalen fra 1997 ble opposisjonen, som IRPT var en del av, gitt løfte om 30 prosent av plassene i styrende organer på ulike nivåer. IRPT ble det eneste islamistiske partiet i Sentral-Asia som ble legalt og integrert i det politiske livet, noe som ga et inntrykk av at Tadsjikistan var et demokratisk land. Men ganske snart begynte regimet til president Emomali Rahmon å legge press på IRPT, et press som stadig ble trappet opp. I 2015 ble partiet forbudt og erklært som en terrororganisasjon. I 2016 ble hele den politiske ledelsen, med unntak av lederen Muhiddin Kabiri som befant seg i eksil, dømt til lange fengselsstraffer, i det som av menneskerettighetsorganisasjoner ble betegnet som politisk motiverte saker.

IRPT var et moderat islamistisk parti. Ved alle parlamentsvalgene fikk partiet to mandater, inntil valget i mars 2015, da det ikke fikk noen. For øvrig har ingen valg i Tadsjikistan vært frie og rettfærdige. IRPT hadde vært det viktigste opposisjonspartiet i landet. Å forby partiet tydet på at regimet ikke lenger så seg tjent med å ha et opposisjonsparti.

INNHold

1. Innledning	6
2. Partiet IRPT	6
2.1 Navn	6
2.2 Etableringen.....	7
2.3 Lederskap	7
2.4 Ideologi.....	8
2.5 Oppslutning	9
3. Status	10
3.1 Legalt/forbudt	10
3.2 Forbudt og erklært som terrororganisasjon i 2015	11
3.3 Slutten på fredsavtalen.....	12
3.4 IRPT etter forbudet.....	12
4. Trakassering og straffeforfølgelse	13
4.1 Langvarig trakassering	13
4.2 Fængslinger 2015–2016	15
4.2.1 Juni 2016: ledelsen dømmes til lange fængselsstraffer	15
4.3 Familiemedlemmer	16
4.4 Fængslede advokater	17
5. Referanser	19

1. INNLEDNING

Tadsjikistan ble i 1991 etablert som en egen stat etter Sovjetunionens sammenbrudd. Landet har et autoritært regime. Menneskerettighetene har vanskelige kår, der blant annet ytrings- og organisasjonsfriheten er svært begrenset (U.S. Department of State 2017). Emomalii Rahmon har vært statsoverhode siden 1992 og president siden 1994.

I dette notatet ser vi nærmere på det politiske opposisjonspartiet IRPT. Den aller første tiden etter etableringen i 1990, var partiet forbudt. Senere har det vekslet mellom å være legalt og forbudt.¹

I perioden 1992-1997 var det borgerkrig i landet, mellom opposisjonen (med blant andre IRPT) og regjeringsstyrkene. Med fredsavtalen i 1997 ble IRPT integrert i det politiske systemet. Etter langvarig trakassering fra Rahmons regime, ble IRPT imidlertid forbudt og erklært som en terrororganisasjon i 2015. Dermed var også fredsavtalen som dannet grunnlaget for styringssystemet i landet og en viss maktfordeling, i praksis opphevet.

IRPT hadde gjennom mange år hatt vanskelige kår. Regimet til Rahmon hadde utsatt partiet for et kontinuerlig press, med stadig flere og sterkere virkemidler. Mange av medlemmene var blitt straffeforfulgt.

Dette temanotatet omhandler blant annet hvilke metoder regimet har brukt for å kneble IRPT.

Vi ser også nærmere på verdigrunnet til IRPT, hva slags parti det er. Videre går vi inn på hvilken oppslutning partiet har, dets rolle og betydning.

Ytringsfriheten i Tadsjikistan er sterkt begrenset. Det finnes imidlertid en rekke internasjonale kilder som rapporterer om situasjonen og utviklingen i landet. Vi har valgt å bruke ulike typer kilder, fra nyhetsmedier som Radio Free Europe/Radio Liberty og Eurasianet, større rapporter fra diverse forskere og analytikere og rapporter fra organisasjoner som Amnesty International og Human Rights Watch (HRW). Når det gjelder menneskerettighetssituasjonen for medlemmer og personer tilknyttet medlemmer av IRPT, har vi i særlig grad lagt vekt på informasjon fra Human Rights Watch, som følger utviklingen i Tadsjikistan tett, og som har gjennomført en rekke intervjuer med kritikere av regimet. Vi har i liten grad benyttet oss av informasjon fra regimet selv eller regimetro medier. Vi har bare brukt åpent tilgjengelig kildemateriale.

2. PARTIET IRPT

2.1 NAVN

Navnet på det politiske partiet Det islamske renessansepartiet i Tadsjikistan kan forkortes IRPT. På tadsjikisk skrives det *Ҳизби Наҳзати Исломии Тоҷикистон*, mens det på persisk skrives *Hizbi nahzati islomii Tojikiston* eller *حزب نهضت اسلامی تاجیکستان*. Mange engelske kilder bruker *The Islamic Renaissance Party of Tajikistan*

¹ Partiet var forbudt i perioden 1990- 1991, lovlig i perioden 1991-1993, forbudt igjen i perioden 1993-1999, lovlig i perioden 1999-2015, og har siden 2015 til d.d. vært forbudt (Perekrest 2016).

(IRPT), men også Rebirth, Renewal og Revival brukes i ulike oversettelser av partinavnet (Wikipedia 2017a; Perekrest 2016, s. 3; Hays 2016).²

2.2 ETABLERINGEN

I juni 1990 ble det avholdt en kongress for muslimer i Sovjetunionen,³ hvor det ble dannet en pan-sovjetisk IRP. Det var intellektuelle tatarer som stod bak etableringen. Den 6. oktober 1990 ble den tadsjikiske delen av partiet skilt ut som et eget selvstendig parti i Tadsjikistan, IRPT. Adam Saud (2009) ved Bahria University i Islamabad skriver at det var «The most active and important wing of the Party» som ble etablert i Tadsjikistan.

Artikkelforfattere Saodat Olimova og Muzzafar Olimov (2010) skriver at etableringen av partiet fullførte «[...] the long dormant potential for Islam to be the basis of opposition to the prevailing communist ideology».

2.3 LEDERSKAP

Abdulloh Nurī, Sharif Himmatzode, Daulat Usman og Muhiddin Kabiri har vært blant de mest sentrale lederne i IRPT.

Ifølge professor Tim Epkenhans (2015, s. 324) er Abdulloh Nurī grunnlegger av partiet,⁴ selv om det var Sharif Himmatzode som i 1990 formelt ble valgt som den første lederen. Abdulloh Nurī var imidlertid allerede fra starten en av de sentrale lederne (Perekrest 2016, s. 7).⁵

Abdulloh Nurī ble formelt valgt til leder i 1999 (Conciliation Resources u.å.; Hanks 2010, s. 153).⁶ Etter at Nurī døde, ble Muhiddin Kabiri valgt til leder i 2006 (Wikipedia 2016; Perekrest 2016, s. 14). Kabiri ble gjenvalgt i 2011.⁷

Muhiddin Kabiri flyktet fra Tadsjikistan i juni 2015 (Michel 2015). Det har vært noe usikkert hvor Kabiri til enhver tid har oppholdt seg etter det. Analytiker Oleg Salimov (2015) skriver at han bodde i Tyrkia etter å ha forlatt Tadsjikistan. Human Rights Watch (HRW 2016a) skriver at Kabiri flyktet fra Tyrkia videre til Vest-Europa etter urolighetene i Tadsjikistan i september 2015. I februar 2017 fikk Kabiri asyl i et EU-land (Kislov 2017; Pikulicka-Wilczewska 2017b).

I september 2016 ble Kabiri, etter anmodning fra Tadsjikistan, satt på Interpols liste for etterlyste, anklaget for terrorisme, bedrageri og organisering av en kriminell gruppe. Kabiri hevder at anklagene mot ham er politisk motiverte (RFE/RL 2016a; Putz 2016c).

² Perekrest (2016) og CIA (2017) er eksempler på kilder som bruker The Islamic Renaissance Party of Tajikistan. CIA (2015), U.S. Department of State (2017) og Epkenhans (2015) bruker Islamic Revival Party of Tajikistan. Ato (2014) er et eksempel på en kilde som bruker Islamic Rebirth Party.

³ Kongressen fant sted i Astrakhan i Russland.

⁴ For mer om forløperen til IRPT, se Epkenhans (2015) og Nourzhanov & Bleuer (2013).

⁵ Saud (2009) skriver, med henvisning til borgerkrigen (1992-1997), at IRPT ble ledet av Abdulloh Nurī med Daulat Usman og Sharif Himmatzode som ledere av militære avdelinger.

⁶ Enkelte kilder skriver at Nurī ledet IRPT fra 2003 (Wikipedia 2017b).

⁷ Kabiri var nestleder fra 2000, og var de facto leder fra 2004 (Sodiqov 2011; Wikipedia 2016). Epkenhans (2015, s. 341) skriver at Kabiri ble utpekt til presidiet i 1999.

2.4 IDEOLOGI

IRPT ble etablert som et politisk parti med en uttalt religiøs agenda for å fremme islamske verdier (Epkenhans 2015, s. 323). Den første tiden krevde IRPT islamisering av samfunnet, som erstatning for den sovjetiske samfunnsmodellen (Saud 2009).

I begynnelsen besto IRPT av en rekke ulike islamistiske grupperinger. Partiet forsøkte å samle grupperingene om sin forståelse av normene i sunni-hanafi.⁸ IRPT var aktiv i den voldelige borgerkrigen 1992-1997. Med fredsavtalen ble partene bundet til ikke-vold. Saud (2009) skriver at IRPT endret strategi fra ekstremisme og vold til samarbeid og sekularisme, særlig etter at Said Abdullah Nurī døde i 2006.

I innledningen til partiets program heter det (som sitert i Perekrest 2016, s. 5) «The IRPT is formulating its program on the basis of pure Islam. For the party Islam is the law and the guide in all political matters». Et av slagordene lyder: «Instead of emptiness – Faith» (Thibault 2015).

De senere årene, og kanskje særlig etter at Muhiddin Kabiri ble gjenvalgt som leder i 2011, framsto IRPT som et relativt moderat islamistisk parti. Gjenvalget av Kabiri ble i seg selv sett på som en støtte til hans arbeid med å reformere partiet (Sodiqov 2011). Samtidig ble valget sett på som en indikasjon på at Kabiri hadde lyktes med å holde partiet samlet. Strid og splittelse mellom konservative islamister og de mer moderate hadde lenge truet hele partiets samhold (Sodiqov 2011).

Kabiri ble regnet som en moderat og pragmatisk politiker med provestlige synspunkter.⁹ Han ønsket å nedtone partiets islamske røtter og omdanne det til et mer konvensjonelt politisk parti. Han ville begrense de konservative islamistenes innflytelse i partiet. Samtidig var partiets politikk under hans ledelse basert på islamske prinsipper, og partiet forsvarte aktivt muslimenes rettigheter. Nedtoningen av det islamske kom likevel klart til uttrykk i uttalelser Kabiri kom med til pressen rett etter gjenvalget i 2011 (som sitert i Sodiqov 2011):

The motto of our party reads, Trust in Allah, loyalty to the Motherland, service to the people. The emphasis will change now. Our relationship with Allah is our personal matter. There is no need (for the party) to continue announcing (its Islamic origins), that is, emphasizing the first part of the motto. We now need to focus our efforts on the second and the third parts of the motto.¹⁰

Flere kilder har framhevet at Kabiri klarte å styre IRPT i en moderat retning. Menneskerettighetsadvokaten Faiziniso Vokhidova, som er bosatt i Dusjanbe, hevdet ifølge Eurasianet (2015b) at IRPT støttet moderat islam. Analytiker Steve Swerdlow i HRW har kalt IRPT en «moderate Islamist voice» (Swerdlow 2016), mens Saud (2009) har skrevet at IRPT er et «[...] Islamic Nationalist party which does not want to implement Sharia laws in its strict sense but want to modernize Tajik society on

⁸ Epkenhans (2015, s. 332) forklarer normgrunnlaget slik: «Nurī and Himmatzoda merged the normative Hanafi Sunni Islam of the pre-Soviet Central Asian tradition with the political interventionist teachings of Qutb or Mawdudi and a variation of anticolonial Tajik nationalism».

⁹ Kabiri har ingen islamsk utdanning (Sodiqov 2011; Perekrest 2016, s. 14). I en artikkel i Economist (2003) fra den gangen Kabiri var nestleder i partiet, heter det at Kabiri «[...] represents the modern face of the party. An articulate young lawyer and political scientist, clean-shaven and wearing jeans, he explains that the creation of a theocratic state is not on the party's agenda».

¹⁰ Sodiqov (2011) påpeker at regimet fulgte nøye med på endringene i partiet, da IRPT var den eneste politiske kraften i landet med et potensiale til å utfordre president Rahmons grep om makten.

Islamic principles». Journalist Casey Michel (2015) har påpekt at IRPT i lengre tid har stått for en sentrumsorientert, moderat kurs. Epkenhans (2015, s. 322) har skrevet at den religiøse dimensjonen hos IRPT etter borgerkrigen (1992-1997) var sterkt nedtonet.

Since then, the IRPT has distinguished itself as a credible oppositional political party committed to democratic principles with an almost imperceptible religious agenda. By shifting the IRPT's attention to issues of democratization and socioeconomic development, its chairman, Muhiddin Kabirī, opened the IRPT to a younger electorate.

Flere kilder trekker fram at ved presidentvalget i 2013 gikk IRPT så langt som til å støtte en kvinnelig kandidat. IRPT slo seg sammen med Socialist Democratic Party, et annet mindre opposisjonsparti, og støttet Oinikhol Bobonazarova, en kvinnelig kandidat som dessuten ble ansett for å være sekulær (Michel 2015; Putz 2015a).¹¹

IRPT har vært det eneste islamistiske partiet i regionen noensinne som har vært legalt (HRW 2016a; Michel 2015; Pannier 2015).

IRPT har gjentatte ganger tatt avstand fra terrorhandlinger begått av islamister. Terrorangrepet 11. september 2001 mot USA ble fordømt, og IRPT har på det sterkeste tatt avstand fra voldelige aktiviteter begått av IMU, Islamic Movement of Uzbekistan, en organisasjon som tidligere var en alliert med IRPT.¹² IRPT har også kritisert aktiviteten til Hizb-ut-Tahir (Saud 2009; Perekrest 2016). Regimet har forsøkt å kople IRPT til IS, men Muhiddin Kabiri har gjentatte ganger tatt avstand fra IS (Pannier 2015).

2.5 OPPSLUTNING

Da IRPT ble forbudt i 2015, hadde partiet rundt 40 000 aktive medlemmer; ifølge Swerdlow (2016) var medlemstallet i 2015 estimert til mer enn 43 000. Journalist Michel (2015) har framhevet at IRPT var det mest prominente opposisjonspartiet i Tadsjikistan. I en artikkel i *The Central Asia-Caucasus Analyst*, har analytiker Alexander Sodiqov (2011) hevdet at partiet hadde et betydelig antall tilhengere som av ulike grunner ikke ønsket å være formelle medlemmer. Da IRPT ble etablert i 1990, hadde det ca. 10 000 medlemmer (Library of Congress, mars 1996, som gjengitt av Hays 2016).

Ved valgene i 2000, 2005 og 2010 fikk IRPT to mandater hver gang, og rundt åtte prosent av stemmene (Saud 2009; Kocak 2016). IRPT selv hevdet (som gjengitt i Thibault 2015) at de fikk mellom 30 og 50 prosent av stemmene ved valget i 2010. I et intervju med Daniil Kislov i *Ferghana News* (2017) hevder Muhiddin Kabiri at IRPT fikk ca. 60 % av stemmene ved valget i 2010. Han legger til at det er mulig at 15-20 % av stemmene var rene proteststemmer, det vil si at disse stemte på IRPT som en protest mot det sittende styret og ikke fordi de sympatiserte med IRPT.

¹¹ Bobonazarova klarte ikke å samle tilstrekkelig antall underskrifter til å kunne stille i selve valget (Putz 2015a). Hun samlet 202 000 underskrifter, mens kravet var 210 000 (Thibault 2015).

¹² IMU har brukt voldelige midler også etter at borgerkrigen i Tadsjikistan tok slutt i 1997 (Saud 2009).

Ved parlamentsvalget i mars 2015 fikk IRPT offisielt 1,6 prosent av stemmene, og for første gang i partiets historie fikk det ingen mandater (Michel 2015).¹³ IRPT har selv hevdet (som gjengitt i Anadolu Agency 2015) at de fikk mer enn 40 prosent av stemmene ved valget, mens journalist Chris Rickleton (2015) i Eurasianet viser til uavhengige estimater som sier at partiet fikk ca. 25 prosent av stemmene.

Heller ikke Kommunistpartiet, som regnes som et opposisjonsparti, klarte å nå sperregrensen, og mistet dermed sine to mandater (Eurasianet 2015b).¹⁴ OSSE kom med kraftig kritikk av valget.¹⁵

Swerdlow (2016) hevder at selv om IRPTs representasjon i parlamentet har vært beskjeden, har partiet hatt en viktig rolle i landets relativt aktive sivile samfunn.

3. STATUS

3.1 LEGALT/FORBUDT

IRPTs status har skiftet mellom å være lovlig registrert og forbudt.

Da IRPT første gang forsøkte å bli registrert som et lovlig parti, ble det avvist. Begrunnelsen var at lovverket ikke tillot religion som grunnlag for partipolitisk virksomhet. IRPT startet dermed sin virksomhet som et illegalt parti (Saud 2009).

IRPT ble registrert som et politisk parti i november 1991. Det var en urolig tid i Tadsjikistan, med demonstrasjoner og etter hvert voldelige sammenstøt. I mai 1992 ble Regjeringen for nasjonal forsoning dannet, der opposisjonen fikk plass. I den nye koalisjonsregjeringen ble Daulat Usman fra IRPT visestatsminister. Men haukene i regjeringen gjorde sitt for å undergrave koalisjonen. Situasjonen i landet ble stadig mer spent, og landet var på randen av borgerkrig (Saud 2009).

I 1993 ble IRPT erklært forbudt av Høyesterett. Da var borgerkrigen (1992-1997) i gang.¹⁶ IRPT utgjorde en vesentlig del av United Tajik Opposition (UTO)¹⁷ som sloss mot regimet, og partiet ble etter krigen ansett som den politiske etterfølgeren til UTO (HRW 2015; Eurasianet 2016b).

I juni 1997 ble det inngått en fredsavtale (General Peace Accord) mellom IRPT og dets allierte på den ene siden, og regjeringen på den andre siden. De politiske opposisjonspartiene fra krigstiden ble legale. Samtidig ble de garantert 30 prosent av plassene i alle styrende organer på alle nivå, fra landsby- til regjeringnivå. De fleste

¹³ Sperregrensen er fem prosent. IRPTs leder, Muhiddin Kabiri, mistet plassen sin etter 10 år i parlamentet (Trilling 2015).

¹⁴ Fire partier klarte sperregrensen; presidentens styrende parti People's Democratic Party og tre mindre partier som alle er lojale mot presidenten, ofte kalt «pocket» eller «puppet» opposisjon (Eurasianet 2015b).

¹⁵ OSCE/ODIHR (2015, s. 1) skriver: «The elections were not administered in an impartial manner. While election day was peaceful, significant shortcomings were noted, including multiple voting and ballot box stuffing».

¹⁶ Muhiddin Kabiri hadde ingen formell rolle i den islamske opposisjonens konflikt med regjeringen i 1992-1997 (Sodiqov 2011; Perekrest 2016, s. 14).

¹⁷ UTO var en løselig koalisjon mellom islamister, nasjonalister og pamirer (en minoritetsgruppe) (Eurasianet 2016b; Guardian 2016). Islamic Movement of Uzbekistan (IMU) var blant dem som sloss på opposisjonens side, som en alliert med IRPT (Saud 2009).

av opposisjonens plasser ble fordelt til IRPT (Pannier 2015; Trilling 2015; Saud 2009).¹⁸ Forbudet mot IRPT ble formelt opphevet 2. august 1999 (Saud 2009).

I år 2000 var IRPT et av de mest innflytelsesrike partiene i Tadsjikistan. Dets medlemmer fylte de fleste plassene i de styrende organer som var gitt til opposisjonen (UTO) (Olimova & Olimov 2010). Olimova og Olimov (2010) sammenfattes IRPTs rolle slik: «The IRP is unique in the region as an Islamicist movement participating peacefully in the political life of a secular state».

Fredsprosessen la grunnlaget for en fredelig integrering av islamistiske bevegelser i den konstitusjonelle politiske prosessen. Det ble skapt et system som skulle kunne imøtekomme de politiske interessene til ulike sosiale grupper med divergerende og motstridende tilnærming til religion og staten (Olimova & Olimov 2010). IRPT-medlemmer og andre UTO-krigere skulle bli integrert i landets styrende organer.¹⁹

I praksis ble opposisjonens andel av plassene i de styrende organene gradvis mindre med årene. Etter parlamentsvalget i 2015, hadde opposisjonen ingen plasser i noen deler av parlamentet (Pannier 2015), og partiet ble igjen forbudt senere samme år.

3.2 FORBUDT OG ERKLÆRT SOM TERRORORGANISASJON I 2015

IRPT ble forbudt i 2015. Den 28. august det året mottok partiet en ordre fra Justisdepartementet om at all aktivitet måtte opphøre innen 7. september 2015. Allerede 8. juli 2015 hadde riksadvokaten kansellert IRPTs status som et politisk parti. Begrunnelsen var at partiet manglet tilstrekkelig folkelig støtte, det oppfylte ikke lenger kravene i § 3 i loven om politiske partier. Bestemmelsen sier at et parti må ha minst 1000 medlemmer fra de fleste byer og distrikter i Tadsjikistan for å bli registrert. Riksadvokaten hevdet at kravet ikke var innfridd fordi IRPT hadde lagt ned lokallag i mange byer og distrikter. IRPT svarte at i den grad partiet hadde lagt ned lokallag og medlemmer hadde forlatt partiet, så skyldtes det press og trakassering fra myndighetenes side (HRW 2015; Amnesty International 2016; Freedom House 2016). Da partiet ble oppløst, hadde det 58 regionale lokallag (Michel 2015).

29. september 2015 erklærte Høyesterett at IRPT var en terrororganisasjon. Begrunnelsen var at flere av medlemmene angivelig over lengre tid hadde vært involvert i grupper som fremmet ekstremisme. De ble beskyldt for gjennom medier, inkludert deres egen avis Najot (Salvation), å spre ekstremistiske ideer og fremme religiøst hat (Amnesty International 2016; U.S. Department of State 2016, s. 16).

Ifølge RFE/RL (som sitert i Putz 2015b) ble alt materiale relatert til IRPT, som videoer og trykksaker, inkludert avisen Najot, forbudt.²⁰ Det samme gjaldt partiets offisielle nettsted (Global Freedom of Expression u.å.). Enhver aktivitet i regi av IRPT ble forbudt (U.S. Department of State 2016, s. 16).²¹ Medlemskap i IRPT og det å uttrykke støtte til IRPT ble kriminalisert. Tidligere medlemmer og sympatisører med det som

¹⁸ Daulat Usman fra IRPT ble igjen visestatsminister (Saud 2009).

¹⁹ Thibault (2015) skriver at de skulle integreres i landets «legislative and security structure», mens Kocak (2016) skriver om integrering i «executive power structures».

²⁰ IRPT etablerte tre aviser Najot (Salvation), Shahodat (Testimony) og Paemi Khak (The Voice of Truth) (Perekrest 2016, s. 8).

²¹ I november 2016 måtte det uavhengige nyhetsmediet Nigoh stenge. Det skjedde etter at myndighetene hadde trakassert mediet og truet med straffeforfølgning fordi det tidligere hadde publisert materiale med IRPT-innhold. Dessuten hadde mediet feilstavet ordet «president» (U.S. Department of State 2017, s. 10).

hadde vært Tadsjikistans nest største parti, sto i fare for å bli straffeforfulgt. Antall arrestasjoner eskalerte (Freedom House 2016; Pannier 2015).

Stengningen av IRPT skjedde etter en lang prosess, med en gradvis opptrapping av press mot partiet. Spørsmålet er så hvorfor det skjedde akkurat i 2015.²² Edward Lemon ved University of Exeter i England, mente (som sitert i Pannier 2015) at eksistensen av IRPT hadde vært et nyttig redskap for regimet, særlig i forholdet til andre islamske stater. Det ga inntrykk av at Tadsjikistan på sett og vis var et demokratisk land. Regimet hadde i 2015 kommet til et punkt der det følte seg sterkt nok, og at IRPT ikke lenger var et nyttig redskap. Habibullo Kurbon, redaktør av den uavhengige tadsjikiske avisen Nigoh (View), mente (som sitert i Pannier 2015) at IRPT hadde hatt en økende oppslutning i mange år. Samtidig hadde Tadsjikistan hatt store økonomiske problemer de senere årene, med tilhørende sosial misnøye. Det er dermed mulig at regimet også ønsket å stilne potensielle protester og kritikere.²³

3.3 SLUTTEN PÅ FREDSAVTALEN

Regjeringen begynte tidlig å konsolidere sin posisjon og å marginalisere IRPT. Siden midten av 2000-tallet, og særlig etter Nurīs død i 2006, hadde president Rahmon i økende grad presentert seg selv som den eneste garantisten for fred og stabilitet i landet, og som selve fredsarkitekten (Epkenhans 2015, s. 332).

Da IRPT mistet sine to mandater i parlamentet i mars 2015, og deretter ble forbudt i september 2015, markerte det den uoffisielle slutten på avtalen om maktfordeling i landet (Kocak 2016; Guardian 2016). Prinsippene i fredsavtalen (General Peace Accord) som hadde gjort slutt på borgerkrigen (1992-1997), gjaldt ikke lenger i praksis (Epkenhans 2015 s. 322).²⁴

Til tross for den kontinuerlige politiske marginaliseringen og kampanjen mot IRPT, så hadde IRPTs representasjon i parlamentet hatt sin betydning. Den ble sett på som et symbol på den gjensidige anerkjennelsen slik det var nedfelt i fredsavtalen. Avtalen hadde gjort Tadsjikistan til et slags eksemplarisk forbilde på hvordan politiske konflikter med tilhørende borgerkrig kunne løses (Epkenhans 2015 s. 323).

IRPTs eksistens ble av politisk analytiker Parviz Mullojanov (som sitert i Borisov 2015) sett på som et produkt av fredsavtalen. Forbudet mot IRPT var «a blow to the peace agreement». Edward Lemon (som sitert i Michel 2015) påpekte at selv om det finnes noen få uavhengige partier i Tadsjikistan, så var landet nå i praksis blitt en ettpartistat.

3.4 IRPT ETTER FORBUDET

Muhiddin Kabiri har, etter at IRPT ble forbudt i september 2015, fortsatt med å være politisk aktiv i utlandet. Han har deltatt på flere konferanser i blant annet ulike vesteuropeiske land, USA og Iran (Khamidova 2016). 27. - 29. desember 2015 deltok han på en konferanse i Teheran om «Islamic Revival». Under oppholdet møtte han den

²² RFE/RLs Turkmen Service, lokalt kjent som Azatlyk, arrangerte 2. september 2015 en paneldiskusjon der temaet nettopp var hvorfor myndighetene velger å forby IRPT og hvorfor det skjer akkurat nå.

²³ Både Kurbon og Lemon (som sitert i Pannier 2015) ga uttrykk for at de ikke trodde myndighetene ville sette i gang en kampanje mot IRPT-medlemmer etter at partiet ble forbudt. Men det tok ikke lang tid før myndighetene arresterte en rekke ledere.

²⁴ Selve avtalen ble undertegnet 27. juni 1997 (Khamidova 2016).

iranske lederen Ali Khamenei. Eurasianet (2016a) skriver at Kabiri fikk en varm velkomst. Tadsjikiske myndigheter protesterte på det sterkeste mot møtet, og omtalte Kabiri som lederen for en terrororganisasjon.²⁵

Kabiri har i eksil holdt en rekke taler på ulike arrangementer, kommet med politiske erklæringer og gitt diverse intervjuer (Pikulicka-Wilczewska 2017b).

Kabiri fortalte i et intervju med Kamidova (2016) at det politiske rådet i IRPT hadde møttes i utlandet, der de hadde formulert målene for den nærmeste tiden. IRPT vil fortsatt ha en fredelig taktikk, het det. Kabiri hevder at de vil gjøre alt for å hindre radikaliserings av sine tilhengere.

I et intervju i The Diplomat (Pikulicka-Wilczewska 2017b) opplyste Kabiri at han ikke vil utelukke at IRPT kan komme til å endre både navn og målsetting i den nærmeste tiden. I Tadsjikistan var partiet, ifølge Kabiri, fokusert på dialog og kompromisser med myndighetene, for å løse landets interne utfordringer. Nå er det ikke lenger tid og sted for dialog, ifølge Kabiri.

Sentral-Asia ekspert ved Jagiellonian universitetet i Kraków, Anna Cieślewska (som sitert i Pikulicka-Wilczewska 2017a) hevder at Berlin nå er tilholdssted for hovedkvarteret til IRPT, og at majoriteten av de politiske dissidentene ønsker å dra til Tyskland. For øvrig er det et visst tadsjikisk miljø i Polen. I 2016 søkte 830 tadsjikere asyl i Polen. Men mange får avslag, og mange trekker søknaden angivelig fordi de ønsker å dra videre til Vest-Europa. Dessuten blir mange tadsjikere avvist på grensen fra Hviterussland (HRW 2017b; Pikulicka-Wilczewska 2017a; Putz 2017b).

4. TRAKASSERING OG STRAFFEFORFØLGELSE

4.1 LANGVARIG TRAKASSERING

Flere kilder viser til at regimet opp igjennom årene har brukt en rekke ulike metoder for å trakassere, presse, sverte og straffe IRPT, dets medlemmer og støttespillere.

Trakasseringen skal ha økt betydelig etter parlamentsvalget i 2010 (Salimov 2015), og ytterligere i 2015-2016.

Kilder viser til at regimet iverksatte en rekke aksjoner for å skremme IRPT fra og med høsten 2010.²⁶ Hovedkontoret til IRPT i Dusjanbe ble ransaket, og dokumenter og datautstyr beslaglagt. Samme år ble IRPTs moské for kvinner i Dusjanbe ødelagt etter en brann som mistenktes å være påsatt (Salimov 2015; Thibault 2015).

Møter i regi av IRPT ble stanset eller forsøkt stanset. I en artikkel i Institute for War and Peace Reporting (IWPR) (Ato 2014) nevnes to møter, ett 28. april 2014 i Badakhshan og ett i Kulob 10. juni 2014, der voldelig mobb gikk til angrep og banket opp flere partimedlemmer.

Lokale myndigheter skal ha stengt flere lokale IRPT-kontorer, ofte med begrunnelsen at kontorene lå på steder som etter nye planer skulle brukes til andre formål (Ato 2014).

²⁵ Høyesterett i Tadsjikistan erklærte 29. september 2015 at IRPT var en terrororganisasjon.

²⁶ Det startet etter at islamister hadde gått til ulike aksjoner i Rasht regionen (Salimov 2015).

Eksempelvis vises det i artikkelen fra IWPR (Ato 2014) til at myndighetene i april 2014 konfiskerte et marked vest for Dusjanbe, som var eid av kona til Muhiddin Kabiri. Konfiskeringen ble begrunnet med at de trengte stedet til et nytt sportssenter. Kabiri hevdet at konfiskeringen var politisk motivert, da Kabiri hadde tilbudt seg å bygge et nytt sportssenter, noe myndighetene hadde avslått.

I artikkelen *Tajikistan's Islamic Resistance Party Struggles to Survive*, beskrives det hvordan myndighetene i begynnelsen av 2011 startet en kampanje mot IRPT gjennom de offisielle mediene, med sikte på å demonisere partiet. I august 2014 publiserte regjeringsorganet Jumkhuriat en omfattende artikkel som sammenlignet IRPT med Det muslimske brorskap og Hamas. En rekke diskrediterende rapporter og videoer med lokale IRPT-ledere ble publisert i ulike medier, tradisjonelle og sosiale. IRPT fordømte materialet som falskt (Salimov 2015).²⁷

Human Rights Watch (HRW 2016b) viser til at sikkerhetsstyrkene i juni 2015 begynte å presse IRPT-representanter til å stå fram foran kamera og fordømme partiet og annonsere at de skulle forlate partiet. En av dem som sto fram var Ilhomjon Yakubov, partiets representant i Sughd regionen. Yakubov fortalte siden (ifølge HRW 2016b) at han hadde blitt utsatt for trusler og tortur.²⁸ Et annet tilfelle var Qiyomiddin Avaz, lederen for IRPT Dusjanbe, som 6. juli 2015 sto fram på IRPTs nettsted og erklærte at han var blitt tvunget til å trekke seg fra partiet. Etter hvert hadde 52 partimedlemmer trukket seg i det som så ut som en koordinert aksjon. Ledelsen i IRPT svarte med å erklære alle disse utmeldingene som ugyldige, da de hadde skjedd under press (U.S. Department of State 2016, s. 16).

I Edward Lemons artikkel *Is Tajikistan's Islamic Party Cracking Under Pressure?* (Lemon 2015) blir det opplyst at også moskeene ble brukt i kampanjen mot IRPT. Imamene må i sin fredagsbønn holde seg til en tekst som er skrevet av myndighetene. 27. mars 2015 oppfordret imamene de troende til å kreve at IRPT måtte forbys. Partiet forsøker å skape konflikt og er ikke i folkets interesse, het det i de ferdigskrevne talene fra imamene. «The election showed that the people do not need the Islamic Renaissance Party, as they [the IRPT] acted in a way that is not acceptable to our people», het det videre (Lemon 2015).

Kilder (Thibault 2015; Perekrest 2016 s. 19) hevder at enkelte IRPT-medlemmer har blitt utsatt for trakasseringer, og noen har blitt utsatt for ren vold. I april 2013 ble nestleder Mahmatali Hayit banket opp av uidentifiserte gjerningsmenn utenfor sitt hjem. I april 2014 døde IRPT-medlem Umed Tojiev etter angivelig å ha hoppet ut av vinduet på en politistasjon. Han skal i forkant ha blitt utsatt for vold, for å innrømme skyld for noe han ikke hadde gjort (HRW 2015). Videre ble ett partimedlem i Khorog drept i 2012.

²⁷ En rekke kompromitterende videoer og lydopptak, blant annet sex-videoer, dukket opp på sosiale medier og på statlig tv, videoer som tok sikte på å sverte IRPT-lederne. Myndighetene har full kontroll over hva som blir vist på riksdekkende tv. På sosiale medier var det særlig IRPT sin offisielle Facebook gruppe, Nahzat, som var kilde til det kompromitterende materialet. IRPT uttalte at nettstedet var overtatt av hackere, og at innholdet i materialet var forfalsket (Eurasianet 2015a).

²⁸ Yakubov flyktet senere fra Tadsjikistan (HRW 2016b). HRW (2017a) skriver på generelt grunnlag i sin årsrapport at myndighetene “[...] continued to seek the extradition of peaceful opposition activists living abroad, mainly those from the opposition movement Group 24.”

4.2 FENGLINGER 2015–2016

Det er uklart nøyaktig hvor mange IRPT-medlemmer som ble fengslet på politisk grunnlag i perioden 2015-2016. Flere kilder opererer imidlertid med tall rundt 150-200 fengslede aktivister. HRW (2017a) skriver at fra midten av 2015 til ut 2016 ble mer enn 150 personer fengslet på politisk motivert grunnlag, og at de fleste var advokater, regimekritikere og/eller medlemmer av IRPT. Steve Swerdlov (2016), analytiker i HRW, har opplyst at Tadsjikistan har fengslet nærmere 200 politiske aktivister. Catherine Putz (2016a) i *The Diplomat* skrev, etter at 14 IRPT-ledere fikk lange straffer i juni 2016 (se mer under punkt 4.2.1), at det er anslått at 200 andre partimedlemmer hadde blitt arrestert. I et intervju (Khamidova 2016) anslo Muhiddin Kabiri at mer enn 150 personer var fengslet, samtidig som han viste til at ubekreftede opplysninger tilsa at tallet var over 200.

Da rettssakene mot de 14 framtrede IRPT-medlemmene startet i februar 2016 (se punkt 4.2.1), hadde allerede flere blitt dømt til lange fengselsstraffer (Atayeva 2016).²⁹

4.2.1 Juni 2016: ledelsen dømmes til lange fengselsstraffer

I juni 2016 ble 14 framtrede IRPT-medlemmer dømt til lange fengselsstraffer.³⁰ Amnesty International (2016 og 2017a) og HRW (2017a) hevder at det var en urettferdig rettergang. Sakene gikk for lukkede dører. Forsvarerne måtte undertegne på at de ikke skulle avdekke informasjon om rettssakene. De 14 var tiltalt for deltakelse i forsøk på å styrte regimet i september 2015.³¹ Medierapporter opplyste at tiltalene inkluderte terrorisme, væpnet opprør, oppfordring til voldelig endring av den konstitusjonelle orden, oppfordring til etnisk og religiøs hat, og organisering av en kriminell gruppe. HRW (2017a) og Amnesty International (2016) skriver at ifølge deres kilder, ble flere av de tiltalte utsatt for det de omtaler som tortur eller mishandling i varetekt.³² Samtidig skriver Amnesty International (2017a) at påstanden om at det

²⁹ Hasan Rahimov, leder av IRPT i Farhor-distriktet ble i november 2015 dømt til ni år i fengsel. Han ble funnet skyldig i oppfordring til terrorisme, etablering av en ekstremistisk organisasjon, ulovlig besittelse av våpen og oppfordring til nasjonalt og religiøs hat. Flere andre har blitt dømt for lignende forhold: Zainidin Yusupov (10 år i fengsel), Asomiddin Abdurahmonov (10 år i fengsel), Tavakkal Boboev (18 år i fengsel), Rustam Emomov (17 år i fengsel), Umarsho Davlatov (15 år i fengsel), Mahmatali Isломov (5 år i fengsel) og Zavgibekov Rakhmonov (4 år i fengsel) (Atayeva 2016). Menneskerettighetsgrupper rapporterte om flere arrestasjoner av IRPT-aktivister mot slutten av 2013. Lederen av IRPT i Badakhshan, Saodatsho Adolatov, ble idømt en straff på fem år i fengsel i januar 2014. Lederen av IRPT i Nurek, Kurbon Mannonov, ble arrestert i juni 2015 (Salimov 2015).

³⁰ Navnene på de 14 IRPT-medlemmene er: Umarali Khisainov (aka Saidumur Khusaini), Makhmadali Khaitov (aka Mukhammadalii Hait), Zafa Khujaeva (Zafa Rakhmoni), Rajab Jobir Rakhmatulloi, Abduqahor Davlatov (aka Abduqahori Davlat), Sattor Karimov, Zubajdullokh Roziqov (aka Zubaidullokh Roziq), Fajzmukhammad Mukhammadalii, Hikhmatullo Saifullozoda, Qiyomiddin Avazov, Makhmadsharif Nabiye, Abdusamad Ghairatov, Vokhidkhon Qosidinov and Sadiddin Rustam (Amnesty International 2016). Kildene spriker noe med hensyn til om det var 13 eller 14 dømte. I tillegg til Amnesty International opererer blant andre Eurasianet (2016b) og Putz (2016a) med 14. Atayeva (2016) og Orozbekova (2016) er blant dem som oppgir 13.

³¹ IRPT ble beskyldt for å stå bak eller støtte et angivelig islamistisk kuppforsøk. 4. september 2015 ble Forsvarsdepartementet i Dusjanbe og en politistasjon i Vahdat angrepet. Det kom til væpnet sammenstøt mellom militante opprørere, ledet av tidligere viseforsvarsminister Abduhalim Nazarzoda, og regjeringsstyrker. Mer enn 26 personer ble drept, inkludert ni politioffiserer (Swerdlov 2016). Arrestasjonene av IRPT-lederne startet 16. september 2015, samme dag som Abduhalim Nazarzoda ble drept i en spesialoperasjon (HRW 2016a). I alt ble minst 170 personer straffeforfulgt og dømt til fengselsstraffer (Amnesty International 2017a). Pikulicka-Wilczewska (2017b) skriver etter et intervju med Muhiddin Kabiri at i løpet av to dager ble 200 partimedlemmer arrestert, mens 1000 aktivister klarte å flykte til Europa.

³² Advokat Buzurgmehr Yorov forteller (ifølge HRW 2016a) at hans klient Umarali Husaynov (også kjent som Saidumar Khusaini), nestleder i IRPT, ble torturert i varetekt. IRPT-aktivister har fortalt (ifølge HRW 2016a) at også nestleder Mahmadal Hayit og senior medlem Rahmatullo Rajab er blitt torturert i varetekt. To personer som

ble brukt tortur for å få fram tilståelser, ikke ble undersøkt på en upartisk måte. Nestlederne Umarali Khisainov (aka Saidumur Khusaini) og Makhmadali Khaitov (aka Mukhammadalii Hait) ble dømt til livsvarig fengsel. Den eneste kvinnen (Zurafo Rahmoni) blant de dømte, fikk to års fengselsstraff.³³ De øvrige fikk mellom 14 og 28 års fengselsstraff.³⁴

Alle medlemmene av IRPTs politiske råd, med unntak av lederen, Muhiddin Kabiri, som har vært og fremdeles er i eksil, har blitt fengslet. Han er anklaget for å ha organisert et væpnet opprør (Khamidova 2016). Ifølge riksadvokaten (som gjengitt i HRW 2016a) hadde Kabiri beordret viseforsvarsminister Abdulhalim Nazarzoda om å iverksette væpnet opprør mot regimet. Kabiri selv benekter enhver befatning med planlegging av et kuppforsøk. Nazarzoda har for øvrig aldri hatt noe med IRPT å gjøre, ifølge Kabiri (som gjengitt i HRW 2016a). Nazarzoda har på sin side benektet at han har noe med IRPT å gjøre (Kocak 2016; Freedom House 2016).³⁵

4.3 FAMILIEMEDLEMMER

Familiemedlemmer til aktivister og regimekritikere kan bli utsatt for reaksjoner fra myndighetenes side. Ifølge HRW har myndighetene organisert og ledet en rekke hevnaksjoner, inkludert bruk av vold, rettet mot familiemedlemmer til regimekritikere som befinner seg i utlandet. Sikkerhetspolitiet har vilkårlig arrestert og avhørt familiemedlemmer, trusler har blitt framsatt og eiendom har blitt beslaglagt (HRW 2016e; HRW 2017a).

Landinfo har ingen nøyaktig oversikt over hvor mange familiemedlemmer som har blitt rammet. HRW nevner i sine rapporter flere eksempler. Hevnaksjonene kan ramme familiemedlemmer til nær sagt alle opposisjonelle politiske aktivister, kritiske journalister, menneskerettighetsaktivister og andre kritikere av regimet, deriblant medlemmer av IRPT. Steve Swerdlow sier: «A pattern of violent retaliation against family members of dissidents seems to be one of the government's preferred tactics» (HRW 2016e).

Flere av familiemedlemmene til Muhiddin Kabiri har blitt arrestert, blant dem Kabiris 95 år gamle far. Det skjedde i desember 2015 etter at IRPT-tilhengere hadde gjennomført demonstrasjoner i Istanbul, Bonn og Wien mot fengslinger av IRPT-medlemmer (Anadolu Agency 2015; Putz 2016a). Regimet har konfiskert store deler av Kabiris og hans slektingers eiendommer, og forhindret familiemedlemmer fra å forlate landet. Noen av slektingene skal ifølge HRW ha blitt utsatt for ulike former for voldsbruk og mishandling (HRW 2016a). HRW nevner også ett tilfelle der et fengslet familiemedlem skal ha blitt banket opp og mishandlet på grunn av sønnens regimekritiske journalistikk (HRW 2016e; HRW 2017a).³⁶

er lenket til IRPT, har dødd i fengsel, 75 år gamle Kurbon Mannonov og 55 år gamle Nozimdzhon Tashripov. 2 august 2016, da slektninger fikk utlevert Tashripovs døde kropp, oppdaget de at nakken hans var knust og at brystet viste synlig tegn på tortur (Lemon 2016; Putz 2016b).

³³ Hun ble løslatt etter et amnesti 5. september 2016 (RFE/RL 2016b).

³⁴ Redaktøren i den forbudte IRPT-avisen Najot, Hikmatulloh Sayfullozoda, fikk en straff på 16 år i fengsel.

³⁵ Nazarzoda har hevdet at styresmaktene har bestemt seg for å likvidere tidligere UTO-kommandanter som har protestert mot stengningen av IRPT (Kocak 2016).

³⁶ Rahmatulloi Rajab, en av lederne i IRPT, ble i juni 2016 dømt til 28 år i fengsel. I desember 2016 ble han på det groveste banket opp av fengselspersonale. Han ble fortalt at han ble banket opp på grunn av sønnens journalistiske

Ihomjon Yakubov er et framtrede medlem av IRPT. Ifølge opplysninger fra HRW (HRW 2016e; HRW 2016c) deltok han 20. september 2016 i en fredelig demonstrasjon i forbindelse med en OSSE-konferanse om menneskerettigheter i Warszawa. Kort tid etterpå ble hans mor, bror og søster arrestert og holdt innesperret over natten.³⁷ I perioden 22.-27. september 2016 skal familiemedlemmene ha blitt utsatt for ytterligere trakasseringer. Rundt 200 personer samlet seg utenfor hjemmene til deres. Mobben ropte at Yakubov er en «enemy of the people», «traitor» og «terrorist», og steiner ble kastet. HRW rapporterer videre at sikkerhetspolitiet truet 26. september med at eiendommene deres ville bli konfiskert dersom Yakubov ikke returnerte til Tadsjikistan. Yakubovs mor og søster forlot kort tid etter landet.³⁸ Deretter brøt en gruppe menn seg inn i leiligheten der Yakubov hadde bodd inntil han forlot landet et år tidligere, stjal verdigjenstander og forseglet eiendommen. Også hjemmene til Yakubovs mor og søster ble beslaget og forseglet. Yakubov selv mottok dødstrusler på telefon og sosiale medier.

4.4 FENGSELE ADVOKATER

Advokater som er villige til å involvere seg i politisk sensitive saker eller påtar seg å representere politisk opposisjonelle, kan risikere represalier. Kilder (HRW 2017a; U.S. Department of State 2017, s. 6) viser til at enkelte har blitt dømt til langvarige fengselsstraffer i politisk motiverte saker. I perioden 2014-2016 skal minst seks advokater ha blitt arrestert eller fengslet av denne årsak. De samme kildene gir eksempler: en, Fakhriddin Zokirov, ble løslatt etter å ha vært fengslet i to perioder, tiltale ble droppet mot en annen, Dilbar Dodojonova, mens en tredje, Shukhrat Kudratov, fikk amnesti. Jamshed Yorov, broren til Buzurgmehr Yorov, ble arrestert 23. august 2016, anklaget for å ha avslørt statshemmeligheter. Han ble løslatt i september 2016. Én, Buzurgmehr Yorov, ble i oktober 2016 dømt til 23 år i fengsel etter anklager om korrupsjon, bedrageri og ekstremisme. Han ble anklaget for å ha oppfordret til å styrte regjeringen og ha oppildnet til sosial uro. Saken gikk for lukkede dører. Buzurgmehr Yorov ble arrestert 28. september 2015, dagen etter at han i et intervju fortalte at politiet hadde banket opp en av hans klienter, Umarali Hisaynov, en av lederne i IRPT. Yorov var forsvarer for i alt 13 IRPT-medlemmer og ledere. En sjette person, Nuriddin Makhkamov, ble dømt til 21 år i fengsel.³⁹ Etter at Yorov ble dømt i oktober 2016, skal det ha blitt reist flere andre straffesaker mot ham. I mars 2017 skal han ha blitt dømt til to ekstra år i fengsel for å ha vist forakt for retten i rettssaken i oktober 2016 og for å ha fornærmet en offentlig person (Civicus 2017; RFE/RL 2017). Putz (2017a) skriver at fengselsstraffen ble forlenget med tre år. Advokaten til Yorov, Muazzama Qodirova, flyktet til Tyskland og søkte asyl. Hun fortalte RFE/RL (2017) at hun følte seg utsatt etter at myndighetene hadde truet henne med å iverksette etterforskning. Hun ble anklaget for å ha lekket informasjon om Yorovs sak til utenlandske medier.

virksomhet, og at «if your son stays quiet, we will stop». Sønnen (Shukhrati Rahmatullo) er en kjent journalist i den opposisjonelle tv-kanalen Payom.net, som er basert utenlands (HRW 2016e).

³⁷ HRW (2016e) viser til at ca. 30 familiemedlemmer til demonstrantene ble innkalt til avhør.

³⁸ Brorens pass hadde gått ut, og han kunne derfor ikke forlate landet (HRW 2016e).

³⁹ Enkelte kilder, blant dem IPHR (2017, 3. mars) og HRW (2016d) skriver at det var Yorov som fikk 21 år i fengsel, mens Makhkamov fikk 23 år i fengsel.

Amnesty International (2017b) opplyser at familiemedlemmer til utsatte advokater har blitt utsatt for trakassering og trusler fra sikkerhetspolitiet og lokale myndigheter.

5. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2016, 7. juni). *14 high-ranking members of political opposition party sentenced to long prison terms in unfair trial*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/documents/eur60/4214/2016/en/> [lastet ned 28. mars 2017]
- Amnesty International (2017a, 21. februar). *Tajikistan 2016/2017. Annual Report*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/tajikistan/report-tajikistan/> [lastet ned 28. mars 2017]
- Amnesty International (2017b, 24. mai). *Tajikistani Lawyers harassed, intimidated and imprisoned*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/05/tajikistani-lawyers-harassed-intimidated-and-imprisoned/> [lastet ned 4. juli 2017]
- Anadolu Agency (2015, 15. desember). Tajik opposition leader's family arrested. *Anadolu Agency*. Tilgjengelig fra <http://aa.com.tr/en/world/tajik-opposition-leaders-family-arrested/491637#> [lastet ned 6. juni 2017]
- Atayeva, N. (2016, 8. februar). Trial against 13 members of the Islamic Renaissance Party begins in Tajikistan. *Nadejda Atayeva* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://nadejda-atayeva-en.blogspot.no/2016/02/trial-against-13-members-of-islamic.html> [lastet ned 14. mars 2017]
- Ato, Q. (2014, 29. juli). Tajikistan's Islamic Opposition Under Pressure. *IWPR*. Tilgjengelig fra <https://iwpr.net/global-voices/tajikistans-islamic-opposition-under-pressure> [lastet ned 28. mars 2017]
- Borisov, A. (2015, 28. august). Tajikistan's Islamic opposition party faces ban amid crackdown. *Yahoo News*. Tilgjengelig fra <https://www.yahoo.com/news/tajikistans-islamic-opposition-party-faces-ban-amid-crackdown-183932617.html> [lastet ned 28. mars 2017]
- CIA, dvs. Central Intelligence Agency (2015). *The World Factbook – Tajikistan Government 2015*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig via http://www.photius.com/world_fact_book_2015/tajikistan/tajikistan_government.html [lastet ned 28. mars 2017]
- CIA (sist oppdatert 15. juni 2017). *The World Factbook – Central Asia: Tajikistan*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html> [lastet ned 23. juni 2017]
- Civicus (2017, 25. april). Persecution of civil society continues with worrying new legislation on the horizon. *Civicus*. Tilgjengelig fra <https://monitor.civicus.org/newsfeed/2017/04/25/persecution-dissidents-continues-worrying-new-laws-horizon/> [lastet ned 27. april 2017]
- Conciliation Resources (u.å.). Profiles. Individuals. Said Abdullo Nuri. London: *Conciliation Resources*. Tilgjengelig fra http://www.c-r.org/downloads/accord%2010_18Profiles_2001_ENG.pdf [lastet ned 9. mai 2017]
- Economist (2003, 24. juli). Allah's shadow. *The Economist*. Tilgjengelig fra <http://www.economist.com/node/1921939> [lastet ned 28. mars 2017]
- Epkenhans, T. (2015). The Islamic Revival Party of Tajikistan: Episodes of Islamic Activism, Postconflict Accommodation, and Political Marginalization. *Central Asian Affairs*, 2(2015), 321-346. Tilgjengelig fra https://www.academia.edu/16614663/The_Islamic_Revival_Party_of_Tajikistan_Episodes_of_Islamic_Activism_Postconflict_Accommodation_and_Political_Marginalization?auto=download [lastet ned 20. mars 2017]
- Eurasianet (2015a, 12. februar). Dirty Tricks Discredit Opposition Ahead of Parliamentary "Vote". *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/72036> [lastet ned 28. mars 2017]

- Eurasianet (2015b, 4. mars). Tajikistan Ponders Future Without Opposition. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/72381> [lastet ned 21. mars 2017]
- Eurasianet (2016a, 5. januar). Tajikistan: Iran Gives Warm Welcome to Exiled Opposition Leader. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/76696> [lastet ned 30. mars 2017]
- Eurasianet (2016b, 2. juni). Tajikistan: Opposition Leaders Sentenced to Life in Jail. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/print/79041> [lastet ned 21. mars 2017]
- Freedom House (2016). *Freedom in the world: Tajikistan*. Washington D.C.: Freedom House. Tilgjengelig fra <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/tajikistan> [lastet ned 22. mars 2017]
- Global Freedom of Expression (u.å.). *The Case of the Islamic Renaissance Party of Tajikistan*. New York: Columbia University. Tilgjengelig fra <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/case-islamic-renaissance-party-tajikistan/> [lastet ned 30. mars 2017]
- Guardian (2016, 2. juni). Tajikistan human rights fears as banned party's ex-leaders jailed for life. *Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/02/tajikistan-human-rights-fears-banned-irpt-party-leaders-jailed-life> [lastet ned 22. mars 2017]
- Hanks, R. (2010). *Global Security Watch. Central Asia*. California: Greenwood Publishing Group. Tilgjengelig fra https://books.google.no/books?id=tjMg_rNPnycC&lpg=PA153&ots=7bL6yoCaOx&dq=Sayid%20Abdulloh%20Nuri%201999&pg=PP1#v=onepage&q&f=false [lastet ned 11. mai 2017]
- Hays, J. (2016, april). Islamic Revival Party of Tajikistan (IRPT or IRP). *Jeffrey Hays* [hjemmeside]. Tilgjengelig fra http://factsanddetails.com/central-asia/Tajikistan/sub8_6d/entry-4889.html [lastet ned 9. mai 2017]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2015, 14. september). *Tajikistan: Reverse Political Party Closure*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2015/09/14/tajikistan-reverse-political-party-closure> [lastet ned 28. mars 2017]
- HRW (2016a, 17. februar). *Tajikistan: Severe Crackdown on Political Opposition*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/02/17/tajikistan-severe-crackdown-political-opposition> [lastet ned 3. mars 2017]
- HRW (2016b, 21. september). *Tajikistan: Video Spotlights Crackdown*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/09/21/tajikistan-video-spotlights-crackdown> [lastet ned 13. mars 2017]
- HRW (2016c, 28. september). *Tajikistan: Violent Retaliation Against Activists*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/09/28/tajikistan-violent-retaliation-against-activists> [lastet ned 28. mars 2017]
- HRW (2016d, 6. oktober). *Tajikistan: Long Prison Terms for Rights Lawyers*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/10/06/tajikistan-long-prison-terms-rights-lawyers> [lastet ned 27. mars 2017] [lastet ned 6. juni 2017]
- HRW (2016e, 20. desember). *Tajikistan: Abuse of Dissidents' Families*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/12/20/tajikistan-abuse-dissidents-families> [lastet ned 6. mars 2016]
- HRW (2017a, 12. januar). *Tajikistan. Events of 2016*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/tajikistan> [lastet ned 28. mars 2017]
- HRW (2017b, 1. mars). *Poland: Asylum Seekers Blocked at Border*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2017/03/01/poland-asylum-seekers-blocked-border> [lastet ned 4. juli 2017]

- IPHR, dvs. International Partnership for Human Rights (2017, 3. mars). *Declining civic space in Tajikistan*. Brussel: IPHR. Tilgjengelig fra <http://iphronline.org/declining-civic-space-tajikistan-20170303.html> [lastet ned 14. mars 2017]
- Khamidova, P. (2016, januar). Interview with Muhiddin Kabiri, leader of the Islamic Renaissance Party of Tajikistan in-exile. *Central Asia Policy Brief, No. 33*. Tilgjengelig fra <http://centralasiaprogram.org/wp-content/uploads/2016/01/Policy-Brief-33-January-2016-1.pdf> [lastet ned 20. mars 2017]
- Kislov, D. (2017, 17. april). Muhiddin Kabiri on Interpol, IRPT ban, General Nazarzoda and exiled opposition's future. *Fergana News*. Tilgjengelig fra <http://enews.ferghananews.com/articles/2999> [lastet ned 4. juli 2017]
- Kocak, K. A. (2016, 8. februar). *Tajikistan: New challenges to security*. Brussel: European Parliament. Tilgjengelig fra [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/577952/EPRS_ATA\(2016\)577952_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/577952/EPRS_ATA(2016)577952_EN.pdf) [lastet ned 30. mars 2017]
- Lemon, E. (2015, 30. mars). Is Tajikistan's Islamic Party Cracking Under Pressure? *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/72786> [lastet ned 28. mars 2017]
- Lemon E. (2016, 22. august). Statement by the Representatives of Tajikistan's Civil Society about the Status of Political Prisoners. *Exeter Central Asian Studies Network* [blogg]. Tilgjengelig fra <https://blogs.exeter.ac.uk/excas/2016/08/22/statement-by-the-representatives-of-tajikistans-civil-society-about-status-of-political-prisoners/> [lastet ned 23. mars 2017]
- Michel, C. (2015, 5. november). Trouble in Tajikistan. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/11/trouble-tajikistan-151104085616528.html> [lastet ned 28. mars 2017]
- Nourzhanov, K. & Bleuer, C. (2013). *Tajikistan. A Political and Social History*. Canberra: ANU E Press. Tilgjengelig fra http://press-files.anu.edu.au/downloads/press/p258341/html/cover.xhtml?referer=431&page=0#toc_marker-1 [lastet ned 9. mai 2017]
- Olimova, S. & Olimov, M (2010). *The Islamic Renaissance Party. Perspectives on the war and peace process*. London: Conciliation Resources. Tilgjengelig fra http://www.c-r.org/downloads/accord%2010_6The%20Islamic%20Renaissance%20Party_2001_ENG.pdf [lastet ned 30. mars 2017]
- Orozobekova, C. (2016, 8. juni). Tajikistan: The Iron Fist Closes. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2016/06/tajikistan-the-iron-fist-closes/> [lastet ned 15. mars 2017]
- OSCE/ODIHR (2015, 15. Mai). *Republic of Tajikistan parliamentary elections. 1 March 2015 OSCE/ODIHR Election Observation Mission. Final Report*. Warszawa: OSCE. Tilgjengelig fra <http://www.osce.org/odihr/elections/tajikistan/158081?download=true> [lastet ned 9. mars 2017]
- Pannier, B. (2015, 4. september). The Demise Of Tajikistan's Islamic Party. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/qishloq-ovozi-demise-of-tajik-islamic-party/27227509.html> [lastet ned 28. mars 2017]
- Perekrest, L. (2016, september). *The Islamic Renaissance Party of Tajikistan. A Historical Analysis*. Brussel: Human Rights Without Frontiers Int'l. Tilgjengelig fra <http://hrwf.eu/wp-content/uploads/2016/09/2016-Islamic-Renaissance-Party-of-Tajikistan.pdf> [lastet ned 21. mars 2017]
- Pikulicka-Wilczewska, A. (2017a, 17. januar). Tajikistan: Asylum Seekers Stranded in Limbo on Polish Border. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/82011> [lastet ned 4. juli 2017]
- Pikulicka-Wilczewska, A. (2017b, 1. mai). Exiled Tajik Opposition Leader Speaks. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2017/05/exiled-tajik-opposition-leader-speaks/> [lastet ned 4. juli 2017]

- Putz, C. (2015a, 24. april). Is Tajikistan Moving Backward on Rights? *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2015/04/is-tajikistan-moving-backward-on-rights/> [lastet ned 28. mars 2017]
- Putz, C. (2015b, 30. september). Tajikistan's Terror Group List Just Got Bigger. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2015/09/tajikistans-terror-group-list-just-got-bigger/> [lastet ned 2. juni 2017]
- Putz, C. (2016a, 2 juni). Top Opposition Leaders Given Life Sentences in Tajikistan. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2016/06/top-opposition-leaders-given-life-sentences-in-tajikistan/> [lastet ned 14. mars 2017]
- Putz, C. (2016b, 25. august). In Tajikistan, Persecution Is a Family Affair. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2016/08/in-tajikistan-persecution-is-a-family-affair/> [lastet ned 23. mars 2017]
- Putz, C. (2016c, 20. september). Tajik Authorities Seek Long Prison Terms for IRPT Lawyers. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2016/09/tajik-authorities-seek-long-prison-terms-for-irpt-lawyers/> [lastet ned 28. mars 2017]
- Putz, C. (2017a, 31. mars). Jailed Tajik Lawyer's Lawyer Flees, Fearing Her Client's Fate. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2017/03/jailed-tajik-lawyers-lawyer-flees-fearing-her-clients-fate/> [lastet ned 15. mai 2017]
- Putz, C. (2017b, 13. juni). Record Number of Tajiks Knocked at the EU's Door in 2016. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2017/06/record-number-of-tajiks-knocked-at-the-eus-door-in-2016/> [lastet ned 4. juli 2017]
- Rickleton, C. (2015, 6. mars). Tajikistan: Opposition Leader Gunned Down in Istanbul. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/72416> [lastet ned 15. mars 2017]
- RFE/RL (2015, 6. oktober). Tajik Prosecutors Say 23 Islamic Party Officials Arrested. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikistan-islamic-party-arrests-27290845.html> [lastet ned 28. mars 2017]
- RFE/RL (2016a, 5. september). Tajikistan's Islamic Party Leader Added To Interpol Wanted List. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/tajikistan-islamic-party-chief-interpol-list/27968735.html> [lastet ned 13. mars 2017]
- RFE/RL (2016b, 6. september). Tajikistan Frees Only Woman Among Arrested Islamic Party Leaders. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/tajikistan-only-woman-among-islamic-party-leaders-freed/27969715.html> [lastet ned 13. mars 2017]
- RFE/RL (2017, 30. mars). Lawyer For Jailed Tajik Human Rights Attorney Flees To Germany. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/lawyer-jailed-tajikistan-human-rights-attorney-flees-germany/28399757.html> [lastet ned 15. mai 2017]
- Salimov, O. (2015, 24. juni, endret 30. juni). Tajikistan's Islamic Resistance Party Struggles to Survive. *The Central Asia – Caucasus Analyst*. Tilgjengelig fra <http://www.cacianalyst.org/publications/field-reports/item/13241-tajikistans-islamic-resistance-party-struggles-to-survive.html> [lastet ned 28. mars 2017]
- Saud, A. (2009). Islamic Renaissance Party of Tajikistan Over the Years: Past, Present and the Future. *Central Asia Journal*, Issue No. 67. Tilgjengelig fra http://www.asc-centralasia.edu.pk/Issue_67/06_Adam_Saud.html [lastet ned 30. mars 2017]
- Sodiqov, A. (2011, 19. oktober). *Kabiri reelected as Islamic revival party leader in Tajikistan*. *The Central Asia – Caucasus Analyst*. Tilgjengelig fra <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12374-analytical-articles-caci-analyst-2011-10-19-art-12374.html> [lastet ned 21. mars 2017]
- Swerdlow, S. (2016, 15. mars). Tajikistan's Fight Against Political Islam. *HRW*. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/03/15/tajikistans-fight-against-political-islam> [lastet ned 23. mars 2017]

- Thibault, H. (2015, 8. juli). The Islamic Renaissance Party's downfall and its consequences for Tajikistan's stability. *Registan*. Tilgjengelig fra <http://registan.net/2015/07/08/the-islamic-renaissance-partys-downfall-and-its-consequences-for-tajikistans-stability/> [lastet ned 29. mars 2017]
- Trilling, D. (2015, 18. juni). Tajikistan Drives Top Opposition Leader Into Exile. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/73931> [lastet ned 14. mars 2017]
- U.S. Department of State (2016, 13. april). *2015 Country Reports on Human Rights Practices: Tajikistan*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/documents/organization/253189.pdf> [lastet ned 14. mars 2017]
- U.S. Department of State (2017, 3. mars). *2016 Country Reports on Human Rights Practices: Tajikistan*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/documents/organization/265762.pdf> [lastet ned 6. april 2017]
- Wikipedia. *Muhiddin Kabiri* (sist endret 16. november 2016). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Muhiddin_Kabiri [lastet ned 28. mars 2017]
- Wikipedia. *Islamic Renaissance Party of Tajikistan* (sist endret 30. mars 2017a). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Renaissance_Party_of_Tajikistan [lastet ned 31. mars 2017]
- Wikipedia. *Sayid Abdulloh Nuri* (sist endret 8. juni 2017b). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Sayid_Abdulloh_Nuri [lastet ned 12. juni 2017]